

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφειῶν Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα

ΕΝ ΤΗ ΗΜΕΡΑ ΠΗ

συνδρομῇ ἑτησίᾳ προπληρωτέᾳ

δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ εἰδικῶς τῆς παιδαγωγί-
κης, πρώην γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν
σχολείων τοῦ Κράτους, μέλους τακτικοῦ τοῦ ἐν
Γερμανίᾳ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς
ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς κλπ.

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὀδὸς Ἀναγνωσταποῦλου ἀριθ. 16.

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ

Συνδρομῇ ἑτησίᾳ προπληρωτέᾳ

φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένη-
ἐπιστολῆς εἰς μονόγρασσα γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 γρ.1 φρ.ς

Ἄριθ. 35

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἀπριλίου 1894.

Ἔτος Β'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Περὶ σωματικῆς ἀνατροφῆς, ποικιλία τροφῆς, ἐνδυμασία, παιγνίδια. — Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ παρ' ἡμῶν ζητήματος. — Πατριδογραφίας συνέχεια. — Ἀντὶ τοῦ μάννα χολήν. — Τὸ ἐκδοθὲν πρόγραμμα καὶ ἡ καλλιγραφία.

ΠΕΡΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ

ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΤΡΟΦΗΣ, ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ,

ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ

Ὡς νὰ μὴ ἤρκει ἡ φαύλη τροφή, ἡ δεδομένη εἰς τὰ παιδία ἔρχεται συνέπικουρος καὶ ἡ μονοτονία αὐτῆς, ξηρὸν φώμι, τὸ πολὺ μὲ ὀλίγον τυρὶ εἶναι ἡ ἐκάστοτε ἐπαναλαμβανομένη τροφή αὐτῶν, σπανιώτατα δὲ παρέχεται αὐτοῖς ὀλίγον κρέας ἢ ἄλλο τι μαγειρευμα. Τὸ τοιοῦτον ἀντιμάχεται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φυσιολογίας. Παρατηρήθη ὅτι φαγητὸν πολλὰκις λαμβανόμενον φέρει ἀηδία, τοῦναντίον δὲ σπάνιον φαγητὸν ἐσθίεται μετὰ μεγαλειτέρας ὀρέξεως. Τοῦτο ἔχει σπουδαῖον λόγον. Ὅσον καλὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ τροφή, ἐβεβαιώθη διὰ πλήθους πειραμάτων, ὅτι εἶναι ἀδύνατον αὕτη νὰ περιέχη πάντα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς κανονικὴν λειτουργίαν πάντων τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνηται ἀλλαγὴ τῆς τροφῆς, ἵνα ὁ ὀργανισμὸς πορίζηται τὸ ὑλικὸν τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς συντήρησίν του. Ἄλλα καὶ ἄλλο τι γνωρίζει ἡμῖν ἡ φυσιολογία. Ἡ ἀπόλαυσις φαγητοῦ ἀγαπητοῦ ἐξεγείρει τὸ νευρικὸν σύστημα, προάγει τὴν ἐνέργειαν τῆς καρδίας, ἣτις ἐξασκοντίζει μετὰ πλείονος δυνάμεως τὸ αἷμα καὶ συντελεῖ σπουδαίως εἰς τὴν ταχύτεραν πέψιν. Ἡ ποικιλία τῆς τροφῆς ἐφημέρθη καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ἔφερε λαμπρὰ ἀποτελέσματα.

Ποικιλίαν δὲ λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὸ νὰ μὴ δίδηται καθ' ἐκάστην τὸ αὐτὸ φαγητὸν, ἀλλ' ἄλλο κατ' ἄλλην ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπάρχη

ποικιλία καὶ ἐν τῷ αὐτῷ φαγητῷ. Ἡ τροφή ἡ συγκεκριμένη ἐκ κρέατος, λαχανικῶν, ὀσπρίων, καρπῶν κλπ. εἶναι ἡ καλλίστη τροφή. Παρὰ πάντων δὲ ὡς πρὸς τοῦτο ἐπαινεῖται ἡ Γαλλικὴ μαγειρικὴ, ἣτις κερτοθοῖ διὰ τῆς ἄκρας ποικιλίας τῶν φαγητῶν καὶ πολὺ νὰ τρώωσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ εὐκόλως νὰ πέπτωσιν αὐτὰ.

Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων θὰ εὐρωσιν τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ ἐκλογῆς τῶν προσφερομένων εἰς τὰ παιδία σιτίων καὶ περὶ τῆς ποικιλίας αὐτῶν ὡς δυσεφάρμοστον, διότι πρέπει ἰδίᾳ διαίτα νὰ τηρῆται χάριν τῶν παιδίων. Ἄλλ' ἀναγνωρίζοντες τοῦτο προσθέτομεν ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι σπουδαιότερον ἢ ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται. Ἡ σωματικὴ ὑγεία καὶ ἡ ἀνάπτυξις ἡ κανονικὴ τῶν παιδίων εἶναι βῆσις τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἐπιδόσεως καὶ ἀντοχῆς καὶ τῆς μελλούσης αὐτῶν εὐδαιμονίας. Καὶ θὰ εἶναι ὄντως παράδοξον πρᾶγμα καὶ ἄξιον οἴκτου νὰ βλέπωμεν γονεῖς ἀμελῶς διακειμένους πρὸς τὸ σπουδαιότατον τῶν καθηκόντων, ἃ ἔχουσιν νὰ ἐκτελέσωσι πρὸς τὰ τέκνα των.

Πρέπει δὲ ἐνταῦθα νὰ προσθέσωμεν χάριν ἐκείνων, οἵτινες ἀσπάζονται τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ παροχῆς εἰς τὰ παιδία θρεπτικῆς τροφῆς καὶ ποικιλίας, ὅτι δὲν πρέπει ἀποτόμως νὰ ἐπιβαρύνωσιν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὸν στόμαχον τῶν παιδίων, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν διότι τροφή ἀραιὰ παρεχόμενη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐξασθενοῖ τὸν ὅλον ὀργανισμὸν καὶ καθίστα ἀνίκανον αὐτὸν νὰ ἐπεξεργάζεται εὐθὺς τροφήν θρεπτικὴν. Τροφή φαύλη φέρει ἐξασθένεισιν καὶ τοῦ στομάχου. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ βελτίωσις τῆς τροφῆς πρέπει νὰ γίνη ἡρέμα καὶ κατ' ὀλίγον, μέχρις ὅτου ἐπιρρωνομένου τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ διὰ θρεπτικῆς τροφῆς ἐπιρρωσθῇ αἷμα καὶ ὁ στόμαχος. Ἄλλ' ἐν τῇ συμπυκνώσει τῆς τροφῆς δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαί-

νώμεν τὰ φυσικά ὄρια. Ἡ πρώτη ἀπαιτήσις ἐν παντὶ φαγητῷ εἶναι νὰ πληροῦται ὁ στόμαχος, ὃ δὲ ὄγκος τῆς τροφῆς νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν χῶρον τοῦ στομάχου. Κατὰ ταῦτα τροφή ἀφίνουσα κενὸν τὸν στόμαχον, ὅσον θρεπτικὴ καὶ ἂν εἶναι, δὲν εἶναι κατὰλληλος.

Ταῦτα εἰπόντες περὶ τροφῆς, ἄς ἐλθῶμεν νῦν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ περὶ ἐνδυσμασίας ζήτημα.

Ἡ κουφότης τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα των φαίνεται καὶ ἐν τῇ ἐνδυσμασίᾳ αὐτῶν. Ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι οὐδεμίαν προσοχὴν πρέπει νὰ δίδωμεν εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις. Αὗται, φρονοῦσι πολλοί, δὲν ὑπάρχουσι διὰ νὰ μᾶς ὀδηγῶσι, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς ἀποπλανῶσι. Τοῦτο εἶναι οἰκτρὰ πλάνη. Ὁ Θεὸς εὐτυχῶς διωργάνωσεν ἡμᾶς μετὰ πλείονος εὐνοίας. Καὶ αἰτία τῆς κακοδαιμονίας ἡμῶν δὲν εἶναι ἡ εὐπειθεια πρὸς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις, ἀλλ' ἡ ἀπειθεια πρὸς αὐτάς. Τὸ νὰ τρώγῃ τις, ὅταν πεινᾷ, δὲν εἶναι κακόν, κακὸν δὲ εἶναι νὰ τρώγῃ, ὅταν δὲν πεινᾷ. Τὸ νὰ πίνῃ τις, ὅταν διψᾷ, δὲν εἶναι κακόν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ πίνῃ καὶ ἀφ' οὗ ἐκορέσθη ἡ δίψα του, τοῦτο εἶναι σφάλμα. Δὲν βλέπει, ὅταν ἀναπνέῃ τις καθαρὸν ἀέρα, ὅστις ζωογονεῖ πάντα ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλέπει ὅταν ἀναπνέωμεν ἀέρα μεμολυσμένον παρὰ πᾶσαν τῶν πνευμένων ἡμῶν τὴν ἀντίρρησην. Δὲν προξενεῖ οὐδεμίαν βλάβην, ὅταν τις ἰκανῶς καθ' ἡμέραν κινῆται, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φύσεως, ὡς βλέπομεν μάλιστα ἐν τοῖς παιδίοις, ἀλλὰ βλέπει σπουδαίως ἡ ἀκίνησις καὶ ἡ ἀπειθεια πρὸς τὴν φωνὴν τῆς φύσεως. Οὐχὶ ἡ πνευματικὴ ἐργασία, ἣν μετ' ἀγάπης ἐκτελοῦμεν, ἀλλ' ἡ ἐξακολούθησις αὐτῆς καὶ ἀφ' οὗ ἦτο ὑπομνήσκῃ ἡμῖν τὴν παῦσιν ἢ ζάλη ἢ ἡ κεφαλαλγία. Βεβαίως παρ' ἀνθρώποις, ὅτινες διήλθον τὸν βίον των ἀπειθοῦντες πρὸς τὴν φωνὴν τῆς φύσεως, αἱ αἰσθήσεις των δὲν δύνανται νὰ εἶναι ὀδηγοὶ πιστοί. Ἄνθρωποι, ὅτινες ἐπὶ ἔτη ζῶσιν ἐν τῷ ὄρωματι των, ὅτινες μονομερῶς ἐργάζονται μὲ τὸν ἐγκέφαλόν των ἀφίνοντες ἐν παντελεῖ ἀργίᾳ καὶ ἀκίνησις τὸ σῶμά των, ὅτινες τρώγουσι, χωρὶς νὰ ἐρωτήσωσι τὸν στόμαχόν των, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ ὀρθὰς αἰσθήσεις περὶ τοῦ πρακτεοῦ καὶ τῆς πρὸς φύσιν ταύτης ζωῆς των ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ἀλλόκοτος αὐτῶν κατάστασις. Ἄλλως ὅμως θὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἐὰν οὗτοι παιδίθεν ὑπήκουον εἰς τὴν φωνὴν τῆς φύσεως, τότε αὕτη δὲν θὰ εἴσγα, ἀλλὰ θὰ ἦτο καὶ θὰ ἔμενον ὁ ἐξιόπιστος αὐτῶν σύμβουλος.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, αἰτίνες λέγουσιν ἡμῖν τί πρέπει νὰ πράξωμεν, εἶναι καὶ αἱ αἰσθήσεις τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους. Καὶ ἐνδυσμασίᾳ παιδίων μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὰς αἰσθήσεις ταύτας εἶναι καταδικαστέα. Ἡ συνήθης τῆς σκληραγωγίας ἐννοία εἶναι δεινὴ ἀπάτη. Διὰ

τοιαύτης σκληραγωγίας ὄχι ὀλίγα παιδιά ἐστάλησαν προῶρως εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, τὰ δὲ ἐπιζήσαντα ἔπαθον διὰ παντός τοῦ βίου των εἴτε κατὰ τὸ ἀνάστημα εἴτε κατὰ τὴν σωματικὴν ῥώμην. Οἱ λόγοι, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ θεωρία τῆς σκληραγωγίας, εἶναι εἰς ἄκρον ἐπιπόλοιοι. Πλοῦσοι ἄνθρωποι βλέπουσι τὰ παιδιά τῶν χωρικῶν καὶ τὰ ἄρρενα καὶ τὰ θήλεα νὰ παίζωσι ἐν ὑπαίθρῳ ἡμίγυμνα καὶ νομίζουσιν ὅτι τοῦτο εἶναι ἡ αἰτία τῆς υγείας αὐτῶν καὶ εὐρωστίας, καὶ ἀποφασίζουσι καὶ αὐτοὶ νὰ ἀφίνωσι τὰ τέκνα των ἐκτεθειμένα εἰς τὴν ἐπιήρειαν τῶν καιρῶν, νὰ ἀφένωσιν αὐτὰ ἡμίγυμνα, ἵνα ἀποκτήσωσι τῶν χωρικῶν τὴν υγείαν. Ἄλλ' ἐνταῦθα δὲν λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψει ὅτι τὰ παιδιά ταῦτα τῶν χωρικῶν, τὰ ὁποῖα χοροπηδῶσιν εἰς τὰ ἄλωνα, ζῶσιν ὑπὸ πολλοῦ ἄλλου ὄρου υγιεινοτέρου, ὅτι ὁ βίος αὐτῶν παρέρχεται σχεδὸν μὲ ἀδιάκοπα παιγνίδια, ὅτι αὐτὰ καθ' ἡμέραν ἀναπνέουσι καθαρὸν ἀέρα, ὅτι τὸ νευρικὸν αὐτῶν σύστημα δὲν ταράττεται δι' ἐντάσεως τοῦ ἔγκεφάλου. Καὶ ἂν ταῦτα εἶναι ὑγιῆ, ὅπερ δὲν ἀληθεύει πάντοτε, τοῦτο προέρχεται οὐχὶ διότι ἡ ἐνδυσμασία των εἶναι ἐλλιπής, ἀλλ' ἂν καὶ εἴναί ἡ ἐνδυσμασία των τοιαύτη. Τὴν γνώμην ταύτην θεωροῦμεν ὡς τὴν μόνην ὀρθὴν καὶ πιστευτέαν ὅτι εἰς τὰ παιδιά τὰ ἐνδύμενα ἀτελῶς προσγίνεται ἀναπόφευκτος βλάβη ὡς ἐκ τῆς ἀπώλειας τῆς ζωϊκῆς θερμότητος, ἣν ὑφίσταται τὸ σῶμά των.

Διότι ἐὰν ἡ γύμνωσις τοῦ σώματος, ὅπερ σημειωτέον πρέπει νὰ εἶναι ἀρχοῦντως ῥωμαλέον, ἵνα δυνηθῇ νὰ ὑποφέρῃ αὐτὴν, ὄντως σκληραγωγῇ τὸ σῶμα, τότε ἡ σκληραγωγία αὕτη γίνεται πρὸς βλάβην τοῦ ἀναστήματος.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἰσχύει λεγομένη καὶ περὶ τῶν ζῶων καὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἰππάρκῃ τῆς Σκωτίας (Pony) ἀντέχουσιν εὐκολώτερον εἰς τὰς δυσκρασίας τῶν καιρῶν ἢ ἵπποι ἄλλοι, ἀλλὰ τὰ ζῶα ταῦτα εἶναι ναννοφυῆ. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῶν βοσκημάτων τῶν μικρῶν, ἅτινα ζῶσιν ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἃ τρέφει ἡ τέχνη. Ἐπίσης παρατηροῦμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οἱ ζῶντες εἰς ψυχροτάτους τόπους, εἰς τὰς πολικὰς χώρας, οἳ εἶναι οἱ Λάπωνες, οἱ Ἐσκιμῶσι, εἶναι τοσοῦτον μικρόσωμοι, ὥστε ὁ Δαρβίνος λέγει περὶ αὐτῶν, ὅτι δυσκόλως δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἀποτελοῦσιν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρὸς ἡμᾶς γένος, καὶ ὅτι εἶναι ἀδελφοὶ ἡμῶν.

Ἡ ἐπιστῆμη ἀνευρίσκει ὅτι λόγος τῆς ναννοφυίας τῶν λαῶν αὐτῶν εἶναι ἡ ἀπώλεια τῆς σωματικῆς θερμότητος, ὑπ' οὗς ὄρους αὐτοὶ ζῶσι. Διότι ὡς ἀνωτέρω ἀνεπτύξαμεν, ἀφ' οὗ τὸ σῶμα αὐτῶν δι' ἀκτινοβολίας ἀποβάλλῃ ἀπαύστως τὴν θερμότητα αὐτοῦ, ἀνάγκη ὑλαί τινες ἐκ τῶν τροφῶν, ἄς προσλαμβάνουσι, νὰ διατηρῶνται εἰς ἀδιάλειπτον ὀξείδωσιν. Καὶ ὅσα μεγαλειτέρα εἶναι ἡ ἀπώλεια αὕτη τῆς θερμότητος, τοσοῦτω μεγαλειτέρα πρέπει νὰ εἶναι

καὶ ἡ μάζα τῶν ὑλῶν τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὴν ὀξείδωσιν. Ἄλλ' ἡ πεπτικὴ δύναμις τῶν πεπτικῶν ὀργάνων δὲν εἶναι ἀπερίοριστος. Καὶ διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ τὸ πολὺ τῶν τροφῶν μεταβάλλεται εἰς θερμαντικὸν πρὸς διατήρησιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος δὲν ὑπολείπεται ἡ ὀλίγον πρὸς τὴν σωματικὴν κατασκευὴν καὶ αὔξησιν. Καὶ ἀποτέλεσμα ἄφρευκτον εἶναι ὅτι τὸ σῶμα θὰ λάβῃ μικρὸν ἀνάστημα, ἢ ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ θὰ εἶναι ἀτελής, ἢ καὶ ἀμφοτέρα.

Ἐντεῦθεν φαίνεται ἡ μεγάλη σπουδαιότης τῆς ἐνδυσμασίας. Κατὰ τὸν Liebig «ἡ ἐνδυσμασία ἀναφορικῶς πρὸς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματος εἶναι ἀναπλήρωσις ὀρισμένου ποσοῦ τροφῆς» διότι αὕτη ἐλαττοῦσα τὴν ἀπώλειαν τῆς σωματικῆς θερμότητος, ἐλαττώνει καὶ τὸ ποσὸν τῆς μεταβλητέας τροφῆς εἰς θερμότητα πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἀπολεσθείσης. Καὶ ἡ τροφή αὕτη ἢ οὕτως ἐξοικονομημένη χρησιμοποιεῖται πρὸς διατροφήν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος. Τοῦτο ἤξευρουσι καὶ οἱ κτηνοτρόφοι, ὅτινες πρὸς πάχυνσιν τῶν θρεμμάτων φροντίζουσι νὰ ἔχωσιν αὐτὰ εἰς σταύλους θερμούς.

Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι οἱ ἰσχυροὶ τῆς προφυλάξεως τοῦ σώματος ἐκ τῆς ψύξεως ἰσχύουσι τὰ μάλιστα λεγόμενοι περὶ τῶν βρεφῶν, ἅτινα ὑπόκεινται ὡς ἐκ τῆς ταχείας αὐτῶν ἀναπτύξεως εἰς μεγίστους κινήδους. Ἐν Γαλλίᾳ πολλάκις ἀποθνήσκουσι βρέφη, ὅταν κομίζονται εἰς τὸ δημαρχεῖον, ἵνα ἐγγραφῶσι εἰς τοὺς καταλόγους τῶν δημοτῶν. Κατὰ τὸν Quetelet ἐν Βελγίῳ ἀποθνήσκουσι βρέφη κατὰ ἵανουάριον διπλάσια ἢ κατὰ Ἰούλιον. Ἐν Ρωσίᾳ ἡ θνησιμότης τῶν παιδίων ἐμποεῖ φρικτὴν. Ἀκόμη καὶ ἐν μεγαλειτέρῃ ἡλικίᾳ τὸ σῶμα δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὴν γύμνωσιν. Πολὺ δὲ περισσότερον ἰσχύει τοῦτο περὶ τῶν παιδίων, ἅτινα κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις ἀποβάλλουσι συγκριτικῶς πρὸς τὸν ἄνθρωπον διπλάσιαν θερμότητα.

Ἐκ πάντων τούτων δύναται τις νὰ κρίνῃ πόσον μωρὸν εἶναι νὰ ἐνδύωσι τὰ παιδιά ἐλαφρῶς. Καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν πατέρα τοιούτων παιδίων, ἂν ἠδύνατο νὰ συναινήσῃ καὶ αὐτὸς νὰ ἐξέρχεται μὲ κνήμας γυμνάς, μὲ ὠμοὺς γυμνοὺς καὶ βραχίονας, ἀφ' οὗ μάλιστα αὐτὸς ὡς τελείως ἠξυμμένος καὶ θερμότητά ὀλίγην ἀπόλλυσι καὶ οὐδεμίαν ἄλλην φυσιολογικὴν ἀποστολὴν ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ ἢ τὴν ἀναπλήρωσιν τῆς καθ' ἡμέραν σωματικῆς φθορᾶς; Καὶ ὅμως τοῦτο, ὅπερ φοβεῖται ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀφίνει νὰ γίνηται εἰς τὰ τέκνα του, χωρὶς νὰ ἐκπέρῃ οὐδεμίαν ἀντίρρησην, καὶ δὲν συλλογίζεται ὅτι πᾶν δράμιον τροφῆς, ὅπερ καταναλίσκεται μᾶτην πρὸς διατήρησιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος, ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς τροφῆς τῆς προωρισμένης πρὸς ἐποικοδόμησιν τοῦ σώματος καὶ ὅτι, καὶ ἂν διασωθῇ τὸ παιδίον ἐκ τῶν κρυολογημάτων, τῆς δυσπεψίας καὶ τῶν ἄλλων διαταραχῶν, ἐν τούτοις τὸ ἀνάστημα τοῦ θὰ γίνῃ μικρὸν ἢ ἡ σωματικὴ αὐτοῦ κατασκευὴ δὲν θὰ εἶναι στερεά.

Εἶναι δὲ ὁ κανὼν τῆς ἐνδυσμασίας, ὃν ἡ ἐπιστῆμη ὠρίσεν ὁ ἐξῆς. Ἡ ἐνδυσμασία ἡμῶν πρέπει ἐκάστοτε νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε οὔτε νὰ αὐξάνῃ, οὔτε νὰ ἐλαττώνη τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματος.

Καὶ ὡς νὰ μὴ ἤρκουν τὰ ἄλλα δεινὰ, προσετέθη καὶ ὁ συρμός, πρὸς ὃν ὑποτάσσονται ἀπερίσκηπτοι γονεῖς, ὑποσκάπτοντες τὴν υγείαν τῶν τέκνων των. Τὰ ἐνδύματα τῶν παιδίων ἀνάγκη νὰ γίνωνται καὶ κατὰ τὸ ὑλικὸν καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν, ὡς προδιαγράφει ὁ «*Prati Courier des Dames*», ἀδιάφορον ἂν εἴη ὑλικὸν αὐτὸ βυβαίνηται εὐκόλως καὶ πρὸς τερφύλαξιν αὐτοῦ θὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς τὰ παιδιά ἐπιπορευμοί, θὰ ἀπαγορευθῶσιν αὐτοῖς τὰ παιγνίδια καὶ πᾶσα κίνησις ἐν ὑπαίθρῳ ἀδιάφορον, ἂν ἡ πλήρης τοῦ φορέματος εὐαρμοστία στενοχωρῇ τῶν μελῶν τὴν ἐλευθέραν κίνησιν, στενοχωρῇ τὴν ἀνετον λειτουργίαν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος. Τὰ παιδιά ἄς ἐνδύθωσι κατὰ τὸν συρμόν, ἄς ἐπισύρωσι διὰ τοῦ κακοτρόπου καὶ ἰδιοτρόπου ἐνδύματός των τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄς χαλάσῃ ἔπειτα ὁ κόσμος! Δὲν θὰ ἦτο φρονιμώτερον ἀντὶ πάντων τούτων, ἂ καὶ δαπάνην ἀπαιτοῦσι καὶ ἐνοχλήσεις οὐχὶ ὀλίγας προξενούσι καὶ τὴν υγείαν τῶν παιδίων ὑποσκάπτουσι καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν δεσμεύουσι, νὰ ἐνεδύοντο ταῦτα μὲ ὑφασμα μάλλινον, εἰ δυνατόν, ὅπερ εἶναι κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος καὶ νὰ εἶναι οὕτω κεχρωματισμένον, καὶ κεκομμένον, ὥστε καὶ ἡ θερμοκρασία τοῦ σώματος νὰ μὴ μειῶται, καὶ εὐκόλως τὸ ἐνδύμα νὰ πλύνηται καὶ ἡ εὐκίνησις τοῦ παιδίου, τοῦ ἐνδύματος ὄντος εὐρυχώρου, νὰ μὴ παρακωλύεται;

Καὶ ἐν ἄλλο ζήτημα οὐχὶ ὀλιγώτερον σπουδαῖον τῶν μνημονευθέντων ὑπολείπεται νὰ πραγματευθῶμεν, τὸ ζήτημα τῆς σωματικῆς κινήσεως τῶν παιδων.

Ἡ σπουδαιότης τοῦ ζητήματος τούτου γίνεται ἡμέρᾳ καταληπτῆ, μάλιστα ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολαίσις. Διότι βλέπομεν ὅτι εἰς τὰς σχολαίσις ταῦτα εἰσάγονται τὰ διαλείμματα τῆς διδασκαλίας καθ' ἃ ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τῆς παραδόσεως ἐπὶ 10 ἢ 15 λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ νὰ κινῶνται ἢ καὶ νὰ παίζωσι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ σχολείου διότι βλέπομεν ὅτι εἰσάγονται ἐν αὐτοῖς καὶ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις, ἐκδρομαί, περίπατοι κτλ. Ἀλλὰ μεγάλην ἔλλειψιν εὐρίσκομεν ὡς πρὸς τοῦτο ἐν τοῖς ἀνωτέροις σχολαίσις, ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς, ἐν τοῖς γυμνασίσις, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς ἀνωτέροις παρθηναγωγείοις. Πινώσκομεν ἀνώτερον παρθηναγωγεῖον, ἐν ᾧ δὲν ἐπιτρέπεται αἱ μαθήτριάς νὰ ἐξέρχωνται κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν μαθημάτων, διότι ἡ διεύθυνσις τῶν σχολείων εὗρεν ὅτι οὕτω γίνεται ἀθροῦτως ἡ λειτουργία τοῦ σχολείου καὶ τὰ κοράσια μένουσι προ-

πεφυλαγμένα από τας άκοσμίας τών φωνών και από τας άταξίας. Και είναι άλγεινόν να βλέπη τις κοράσια εν έκαστη αίθουση άθρόα μέχρι του άριθμού πολλάκις 60, να παραμένωσι επί τέσσαρας ώρας καθήμενα εν τοίς θρανίοις και μη δυναμένα ούτε δεξιά ούτε άριστερά να κινηθώσι δια τόν φόβον τής άγρύπνου και άδυσωπήτου πρωτοσχόλου ήτις κολάζει τοιαύτας μετακινήσεις, κολάζει πασαν ήμιλιαν, πασαν εκδήλωσιν ζωής και κατ' αυτά άκόμη τά διαλείμματα. Και εισερχόμενος εις τό σχολείον νομίζεις ότι εισέρχεσαι εις νεκροταφείον· διότι και ενταύθα ως και εκεί βασιλεύει ή έρημία τής ζωής και ή σιγή τών νεκρών. Τά άποτελέσματα τής άνοήτου ταύτης μορφώσεως τών κορασιών, ά είναι προφανή εις πάντα επισκεπτόμενον τό σχολείον, ήθέλησε λίαν αξιεπαίνως ή διεύθυνσις αυτού από τινος χρόνου να μετριάση δια τής εισαγωγής τών γυμναστικών άσκήσεων. Ότι δε αι γυμναστικά αυτά άσκήσεις είναι καλλίτεροι τής παντελούς άκινήσιας, τίς δύναται να άμφισβητήση τοϋτο; 'Αλλ' ουδέποτε αυτά δύνανται να άναπληρώσωσι τόν ελεύθερον βίον τών παιγνιδιών, ά είναι αυστηρότατα εκεί άπηγορευμένα. Τά παιγνιδια υπερτεροϋσι τής γυμναστικής και ως άσκησις σωματική και ως ψυχαγωγία του άνθρώπου. Και πρώτον ως άσκησις σωματική δεν έχουσι τήν μογοτονίαν εκείνην τών γυμναστικών άσκήσεων, αΐτινες έχουσι ώρισμένους μϋς να μορφώσωσι παραμελοϋσαι άλλους. Τά παιγνιδια, επειδή γίνονται οικεία τών μαθητών βουλήσει και εκτελοϋνται παρ' αυτών άβιάστως, αποβαίνουσι αυτοίς άπόλαυσις ευχάριστος και ως τοιαύτα έμψυχοϋσι συμπαντα τόν οργανισμόν αυτών και προάγουσι σπουδαίως τήν υγείαν αυτών. Παιδιά, τά όποια δεν παίζουσι, πάντως πάσχουσι ή σωματικώς ή ψυχικώς. Τσοϋτον δε άρμόζει ή άπασχόλησις αυτή εις τά παιδια, ώστε οι παλαιοί με τήν χαρακτηρίζουσαν σύμπαντα τόν βίον αυτών βαθείαν άντίληψιν τής ανθρωπίνης φύσεως εκάλουν τας άπασχολήσεις ταύτας παιδιάς. Και έπαιζον ου μόνον οι μικροί, αλλά και οι μεγάλοι, και σύμπας ο βίος αυτών ήτο χαρά και παιδιά.

Και επιθυμοϋμεν να εισαχθώσι διάφορα παιγνιδια προς σωματικήν άσκησιν και ψυχαγωγίαν ουχι μόνον τών άρρένων, αλλά και τών θηλέων. Σχολεία, ά ποιοϋσι δεκαετη κοράσια γυναικας πρεσβυτιδας, αποφεϋγοντα πασαν άπροκάλυπτον εκδήλωσιν χαράς εντός έννοείται τών ήριων τής παιδικής ευσημοσύνης, είναι σχολεία παρ ά φύσιν και βλάπτουσι· διότι εν τή φαινομένη ταύτη ήσυχία επφάζονται τά δαιμονιώτερα πάθη, ά εκρηγνυνται άκατάσχετα, όταν αι μαθήτριάι άπαλλαγώσι τών δεσμών τής δουλείας. Η παιδική άφέλεια και άθωότης είναι πολυτιμα κεφάλαια τής γυναικείας φύσεως και άγγελος φύλαξ τής ψυχής αυτών άπό προώρου εισβολής παθών και επιθυμιών, και είναι

καθήκον τής ανατροφής να παρατείνη δια καλού σχολικού βίου, όσον δύναται περισσότερον τήν άθωότητα τών κορασιών, ει δυνατόν και πέραν τής εφηβικής ήλικίας.

Συνηγοϋντες δε υπέρ τών παιγνιδιών, ά από τών αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τών καθ' ήμας εν άφθονία έχει να επιδείξη ο Έλληνικός βίος, και εξαίροντες τήν υπεροχήν αυτών από τής γυμναστικής δια τήν μείζονα αυτών σωματικήν άσκησιν και δια τό μείζον ενδιαφέρον, όπερ διεγείρουσιν εν ταίς ψυχαίς τών παιδιών, δεν έννοοϋμεν δια τούτου ότι θέλομεν ή γυμναστική να αποβληθ ή εκ τών σχολείων. Αυτή δύναται να μείνη άλλ' αι άσκήσεις αυτής να λάβωσι τόν χαρακτήρα τών παιδιών, όπερ συνείδεν και επεδίωξεν εν Γερμανία μετά πολλής επιτυχίας ο Spiess. 'Αλλ' άπαραίτητον τής γυμναστικής στοιχείον πρέπει να είναι και αι παιδιαι, οίον ή γάτα και ο ποντικός δια τά μικρά παιδια, ή άμπάριζα, τό κονάκι, τό κρυφτούλι, τά σκλαβάκια και άλλα, ών βριθεί ο Έλληνικός βίος, δια τούς μεγαλειότερους μαθητάς. Εις τό σχολείον πρέπει προ παντός άλλου να εισοικισθ ή χαρά και ή ευφροσύνη. Νεότης περίλυπος είναι παρ φύσιν νεότης. Τά δε παιγνιδια είναι ή ποιήσις του άνθρώπου, τό μέγα αυτού σχολείον, εις αυτά άριροϋνται οι παίδες εξ όλης ψυχής και καρδιάς αναλαμβάνοντες κόπους ευχαρίστως και προσπαθοϋντες μετά φιλοτιμίας να εκτελέσωσιν τό επιβεβλημένον αυτοίς μέρος. 'Εν αυτοίς κοπιάζοντες ευφραίνονται, διότι δια τών κοινών άγώνων κατορθούται ο σκοπός του παιγνιδίου, όστις άπαιτεί πάντων υποταγήν εις τούς κανόνας αυτού.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Ό ύφηγητής τής φιλοσοφίας εν τω ήμετέρω Πανεπιστημίω κ. Μαργαρίτης Έυαγγελίδης εζήνεγκεν εν λόγω εκφωνηθέντι παρ' αυτού τή 30 'Ιανουαρίου ε. ε. τήν έαυτου γνώμην κατά τών εσχάτως μάλιστα μετά πάθους υπέρ τής χυδαίας λαλιās ως όργάνου κοινου τής τε γραφομένης και λαλουμένης γλώσσης προμαχούτων. Οι κίνδυνοι, ους ή καθιέρωσις τής χυδαίας γλώσσης ως όργάνου κοινου άπάντων τών Έλλήνων πάντως θα έμφανισή, αναπτύσσονται ενταύθα μετά σαφήνειας και γλαφυρότητος ουχι συνήθους και νομίζομεν ότι προσφέρομεν υπηρεσίαν εις τούς αναγνώστας τής 'Εκπαιδεύσεως, δημοσιεύοντες τά εις τήν γλώσσαν αναφερόμενα μερη του λόγου του, εν ω εξετάζεται και από άλλης άπόψεως οπουδαιοτάτης τό γλωσσικόν ήμϊων ζήτημα, δηλον ότι από άπόψεως εθνικής. Ούτω βλέπομεν άλλεπάλληλα καταφερόμενα καιρια κτυπήματα κατά τών χυδαίστων, οίπινες και εν τούτω δεικνύουσι τόν χυδαισμόν αυτών, ότι κόπτονται

υπερ γλώσσης, ήν επιμελώς αυτοί αποφεύγουσι να γράψωσι και κατακρίνουσι τήν καθάραν, ήν αυτοί τιμωσι πάντων μάλιστα και λαλοϋντες και γράφοντες, όσον έπίστανται αυτήν.

Η επικράτησις τής χυδαιολογίας προϋποτίθησιν τήν επικράτησιν τής αλογίας και τής άφιλοκαλίας. 'Εφ' όσον όμως ζή εν τοίς Έλλησι τό συμπεφυκός τή ανθρωπίνη φύσει λογικόν και φιλόκαλον, δεν είναι δυνατόν να προτιμησωσιν του λογικου τό άλογον, του κάλλους και τής ευμορφίας τό δεισιδές και δυσμορφον. Η δ' 'Ελληνική γλώσσα εινε τό άπαύγασμα τής επί θ' χιλιέτας έτων ενεργείας τών λογικωτάτων και φιλοκαλωτάτων διανοϊών, άδύνατον δε να αποβάλωσιν οι Έλληνες λαμπρόν και σοφόν γλώσσης οργανισμόν και να προτιμησωσι πενιχρά και δυστηνά και κακόηχα συντρίμματα, ως είναι άδύνατον να αποβάλωσι τάριστουργήματα τών μεγάλων Έλλήνων γλυπτών και να προτιμησωσι τά δυσμορφα και ακίνητα τών Ασσυρίων και Αιγυπτίων κακοτεχνήματα. Πρέπει πρώτον να μεταβάλη φύσιν ο Έλληνας, να ως ο όνος προτιμήσιν αντί σφραμάτων χρυσοϋ σύρματ' άχϋρου. Τό έπιχειρημα τών χυδαίστων, ότι πρέπει να διαφραγή ή γλώσσα χάριν τής αναπτύξεως του λαου εινε άτοπώτατον. Η δόξα αυτη άφορμάται από τής άτόπιās ότι γλώσσα και διάνοια εινε άλλήλων κχωρισμένα, ότι αι παραστάσεις και αι έννοιαι υπάρχουσι καθ' έαυτάς έτοιμαί, κατόπιν δε ο νοϋς δημιουργεί ή εύρίσκει τήν γλώσσαν προς έκφρασιν αυτών. Γλώσσα και διάνοια βαίνουσι παραλλήλως και άδιασπαστως. 'Εκτείνεται ή διάνοια; εκτείνεται και ή γλώσσα; συστέλλεται ή διάνοια; συστέλλεται και ή γλώσσα. Ό πεπαιδευμένος έχει και γλώσσαν πλουσίαν, ο δε άμαθής πενιχράν και τανάπαλιν όπου γλώσσα πενιχρά, εκεί και διανοιας ευτέλεια, όπου δε πλοϋτος γλώσσης, εκεί και διανοιας ευρύτης. Όσοι άρα παρ' ήμιν άρκοϋνται τή πενιχροτάτη και ευτελεστάτη γλώσση τής άγροικίας και κακοδαιμονίας του Έλληνικου έθνους, ουτοι κατ' ανάγκην δεν έχουσι διανοήματα πλουσιωτέραν άπαιτοϋντα γλώσσαν· διότι, αν έχον, ευθύς θα ήσθάνοντο τήν ανάγκην δημιουργίας αναλόγου περιβολής. Οι πεπαιδευμένοι του ελληνικου έθνους, ει και έχουσι εις χρήσιν αυτών τήν πλουσιωτάτην και ευκαμπτοτάτην και γονιμωτάτην τών γλωσσών του κόσμου, όμως ιδρωτι περιρρέονται, όσάκις πρόκειται να εκφράσωσιν άκριβώς ελληνιστί νέας έννοιās.

Τους χυδαίστας άρα δεν δυνάμεθα να καθίσωμεν κριτάς περι πράγματος, ου τήν ανάγκην δεν αισθάνονται, ως δεν θα έδίδομεν ουδέμίαν προσοχήν εις τούς φιληδοϋντας εις τόν ζουρνά και τό τύμπανον, αν άπεφαινοντο περιττήν τήν μουσικήν του Βethoven και του Strauss και του Βάγνερ!

Κριτήριον εινε ουχι ή άτέλεια άλλ' ή τελειότης, ουχι ή άγνοια άλλ' ή γνώσις. Και ουτοι δε οι τής

χυδαιολογίας έρασταί, αν μορφωθώσι και γένωνται έγκύμονες νοημάτων άδρεπηθόλων, θα λάβωσιν ανάγκην ευπεπεστέρον σπαργάνων, να σπαργανώσωσι τούς νέους αυτών τόκους.

Αφ' ου λοιπόν ανάπτυξις γλώσσης σημαίνει ανάπτυξιν διανοιας, ή αξίωσις τών χυδαίστων να επανέλθωμεν εις γλώσσαν βαρβαρον και πενιχράν ίσοδυναμει προς τήν άπαιτήσιν να καταπέση τό Έλληνικόν έθνος εις τήν κατάστασιν τών Κυκλώπων, εΐτινες κατ' τον θεϊον Όμηρον ουτε δικας ουτε θεμιστας, ουτε άγοράς, ουτε δικαστήρια έχον, ουδ' έμελλον αυτοίς άλλήλων παντάπασιν.

Ό άμαθής λαός ουδέποτε δύναται να έννοήση διανοημά τι, όσον χυδαίαν και αν μεταχειρισθής προς αυτόν γλώσσαν, αν μη έχη γνώσιν τών στοιχείων του διανοήματος. Η ανάπτυξις του λαου δεν κατορθούται δια τής καταλύσεως τής γλώσσης, ήτις είναι και καταλύσις τής γνώσεως και τής επιστήμης· διότι ή γνώσις και ή επιστήμη συναξάνονται μετά τής γλώσσης, έχουσι προς τήν γλώσσαν ως τό κοίλον προς τό κυρτόν, ως τό κάτοπτρον προς τήν κατοπτρικήν εικόνα. Πρέπει να υπάρχη κάτοπτρον, να υπάρχη και κατοπτρική εικών και όσω καθαρώτερον τό κάτοπτρον, τσοϋτω σαφεστέρα και ή κατοπτρική εικών. Δια τής διδασκαλίας λοιπόν, δια τής μαθήσεως, δια τής μορφώσεως του νοϋ και τής καρδιάς αναπτύσσεται ο λαός, και ουχι δια τής αφαιρέσεως του όργάνου τής διδασκαλίας. Εΐναι δε παράδοξον πώς δεν συνωρώσιν ουτοι, ότι εκάστη έννοια έχει και εν σύμβολον λεκτικόν, και ότι άνευ του συμβόλου τούτου δεν είναι δυνατόν να έννοήση ο αισθητικός ανθρωπος τήν άσώματον έννοιαν. Οι ανθρωποι ουτοι άφορμώνται, φαίνεται, από τής άτόπου υποθέσεως, ότι αι έννοιαι εύρίσκονται κχωρισμέναί τής αισθητικής αυτών περιβολής, ότι υπάρχουσι γυμναί λέξεων. Τότε προτεινομεν αυτοίς να αφαιρέσωσι τήν λέξιν από τής έννοιας και να δεΐξωσιν ήμιν τήν έννοιαν γυμνήν. 'Αλλά θ' άντεΐπωσιν ίτως ναί, όμολογοϋμεν ότι ή έννοια είναι συνημμένη αναποσπαστως μετά τής λέξεως· δεν άρνούμεθα τοϋτο, αλλά θέλομεν να περιβάλωμεν τήν έννοιαν άλλο ένδυμα. Τόν γλωσσικόν λοιπόν πλοϋτον, αν ή άριστουργός Έλληνική διάνοια εν έτεσιν υπερτριχιλίαις έδημιούργησε, θα αποβάλητε ως άχρηστον και θα δημιουργήσητε άλλον νέον; Δεν όμοιάζετε προς τόν θέλοντα να ανατρέψη τόν Παρθενών, εν' άντικαταστήσιν αυτόν δια πλιθίνων και άχυρίνων καλυδών; Δεν όμοιάζετε προς άφρονα κληρονόμον, όστις άποβάλλει τόν περιελθόντα εις αυτόν πλοϋτον, να άρξηται συλλέγων λεπτόν προς λεπτόν; Τοιαύτα συμβουλεύετε τή έννοιαν, τή κεκτημένη θησαυρόν πολυτιμώτατον, δι' αν τιμάται υπό τών έθνών άπάντων, εις αν όφείλει τήν δόξαν αυτού, τήν ζώνη αυτου και δι' ου θα δημιουργήση και μέλλον πολλω του παρελθόντος ένδοξότερον, αν σωφρονή; Συμβουλεύουσι ήμιν

πρὸς τούτους, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιχειρήσωμεν πανταχού γῆς ἀνασκαφάς, ἵνα εὕρωμεν τὰ ὑπὸ τῆς προκρουστικῆς ἀπαιδεύσεως ἠκρωτηριασμένα, συντεθλασμένα καὶ ἐρρυπωμένα γλωσσικὰ συντρίμματα ἢ τὰ ἀκκλῶς καὶ γελοίως συγκολληθέντα, ἵνα ταῦτα προβάλωμεν ἡμῖν παραδείγματα μιμήσεως, ἀποσκορακίσωμεν δὲ τὰ τέλεια γλωσσικὰ μνημεῖα, τὰ ὄντα ἐκφρασις ψυχῆς γενναίας καὶ εὐγενούς, διανοίας λεπτῆς σοφωτάτης. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὁμοιον, ἐάν τις συμβουλεύσῃ νεαρόν καλλιτέχνην νὰ μὴ σπουδάζῃ τὰ ἀκέραια τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν ἀριστουργήματα καὶ ὑποβάλλῃ ταῦτα ὑποδείγματα τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτοῦ δημιουργίας, ἀλλὰ τὰ συντρίμματα, τὰ ὑπὸ τε τῆς πολυκαιρίας καὶ τοῦ ρύπου ἀδιάγνωστα καταστάντα, ἢ τὰ ὑπὸ ἀπειροκάλων τεχνιτῶν δι' ἰδίων ἀκαλλῶν καὶ ἀτέχνων προσθηκῶν συγκεκολλημένα. Δὲν εἶνε μωρία τὸ συμβουλεύειν ὅτι πρέπει ν' ἀνασύρωμεν εἰς τὴν ζωὴν τὸ λίνε καὶ λέν, καὶ λένα καὶ λένι καὶ λέγουνε καὶ λένα καὶ λέγουν καὶ τὰ λέγονταν καὶ λέγονταν καὶ λεγόντανε καὶ λεγόντανε καὶ λεγόντανε, ἵνα ἔχωμεν παραδείγματα μιμήσεως πρὸς κατασκευὴν καλλιτεχνικῆς γλώσσης, ν' ἀποβάλλωμεν δὲ τὸ λέγουσι ἢ ἐλέγοντο, ἀπερ ἐξῆλθον ἐκ τῶν στόματων τῶν ἀριστείων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἔτερψαν τὰ Ἑλληνικὰ ὄψα ἐπὶ χιλιάδας ἔτη καὶ τέρπουσιν ἔτι καὶ θὰ τέρψωσι τοὺς μύστας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ; Δὲν εἶναι παράδοξος αὕτη ἡ κλίσις πρὸς τὰ γλωσσικὰ σπαράγματα, πρὸς τὰ Ὀμηρικὰ ἑλωρία; (ἀκολουθεῖ)

ΠΑΤΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑ

§ 4.

*Ἡ αἰθούσα τῆς παραδόσεως τοῦ σχολείου.
Τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.*

Τοιαῦτα πόλεις καλοῦνται βιομηχανικαί. Τὰ προϊόντα ἐνὸς τόπου μεταφέρονται εἰς ἄλλον ἢ κατὰ ξηρὰν διὰ τῶν σηδηροδρόμων, ἢ διὰ τῶν ἀμαξίων ἢ διὰ τῶν φορτηγῶν ζῶων ἢ κατὰ θαλασσᾶν διὰ τῶν ἀτμοπλοίων, τῶν ἰστιοφόρων.

Οἱ κάτοικοι μιᾶς πόλεως ἢ μόνοι ἢ καὶ μετὰ τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων ἀποτελοῦσι τὸν δῆμον. Οὗτοι δι' ἐλευθέρας ἐκλογῆς κατὰ τετραετίαν τῇ 1ῃ Ἰουνίου ἐκλέγουσι τοὺς δημοτικούς ἀρχόντας, δηλ. τὸν δήμαρχον καὶ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, ὅπως φροντίζωσι περὶ τῶν κοινῶν ὑποθέσεων δηλ. νὰ διατηρῶσι καὶ ἀυξάνωσι τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ δήμου, νὰ μεταχειρίζωνται τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως, πρὸς κατασκευὴν ὁδῶν, πρὸς διοχέτευσιν ὑδάτων, πρὸς ἴδρυσιν καὶ διατήρησιν σχολείων καὶ ἀρένων καὶ θηλέων, πρὸς διατήρησιν καθαριότητος, εὐταξίας, ἀσφαλείας

ἐν τῇ πόλει, πρὸς φύλαξιν τῆς περιουσίας τῶν δημοτῶν. Ἡ φροντίς πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας καλεῖται ἀστυνομία καὶ ἐκτελεῖται διὰ τῶν ἀστυνομικῶν κλητῆρων. Τὸ καθήκον τοῦτο εἶναι κυρίως ἔργον τῆς Κυβερνήσεως, ἀνατίθεται δὲ ὑπ' αὐτῆς πρὸς ἀσκήσιν εἰς τοὺς καθ' ἕκαστα δήμους.

Οἱ κάτοικοι μιᾶς πόλεως, ἂν ἡ πόλις εἶναι μεγάλη καὶ ἐκκλησιαζῶνται εἰς περισσοτέρους ναοὺς, διακροῦνται κατὰ τοὺς ναοὺς εἰς ἐνορίας. Οὕτω ἔχομεν π. χ. ἐνορίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐνορίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου κλπ. Οἱ ἱερεῖς οἱ τελοῦντες ἐν ἑκάστῳ ναῷ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς καλοῦνται ἐφημέριοι. Ἐκαστος δὲ ἐφημέριος ὀφείλει νὰ περιορίζηται ἐντὸς τῆς ἐνορίας του, δὲν ἐπιτρέπεται δὲ νὰ ἐκτελῇ καθήκοντα θρησκευτικὰ οἷον στεφνώματα, βαπτίσματα κλπ. εἰς ἐνορίαν ἄλλην. Περὶ τῶν ναῶν φροντίζουσιν οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν ἢ διορίζονται ὑπὸ τοῦ δημάρχου.

Περὶ τῶν σχολείων φροντίζει ἡ ἑφορεία τοῦ σχολείου, συγκεκριμένη ἐκ κατοίκων τῆς πόλεως οὗς ἐκλέγει ἡ δημοτικὴ ἀρχή.

Ὁ δῆμος ἡμῶν ἀνήκει εἰς ἕνα μέγαν σύνδεσμον, ὅστις ὀνομάζεται βασιλεῖον. Τὸ βασιλεῖον τοῦτο ἀποτελοῦσι καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι δῆμοι τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες πάντες ἀναγνωρίζουσι ἕνα βασιλεῖα τὸν Γεώργιον τὸν Α'. Ὁ βασιλεὺς διοικεῖ τὸ βασιλεῖον του διὰ τῶν διαφόρων ἀρχῶν. Εἶναι δὲ τοιαῦται ἀρχαί ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ὀνομαρχῆς, ὁ ταμίας (τελώνης), ὁ μοίραρχος, ὁ εἰρηνοδίκης, (οἱ πρωτοδίκαι, οἱ ἐφέται, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον). Τὰ δικαστήρια τιμωροῦσι πάντα παραβαίνοντα τοὺς νόμους τοῦ βασιλείου, δικάζουσι καὶ ἀποδίδουσι τὸ δίκαιον, ὅταν ἀναφαίνηται μεταξύ τῶν πολιτῶν ἔρις, εἰς τὸν δικαιοῦμενον νὰ λάβῃ τοῦτο.

Οἱ νόμοι γίνονται ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, οἵτινες ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐπὶ τετραετίαν. Οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι καλοῦνται βουλευταί, τὸ δὲ καθίδρυμα, ἐνθα συσκέπτονται, καλεῖται βουλευτήριον. Ἐν τῇ πόλει δὲ ἡμῶν ὑπάρχουσι ἀρχαὶ διοικητικαὶ (νομάρχης, ταμίας, τελώνης), στρατιωτικαὶ (μοίραρχος, ὑπομοίραρχος), δικαστικαὶ (εἰρηνοδίκης, πρωτοδίκης, ἐφέται, ἐν Ἀθήναις δὲ καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος).

Γένεσις τῶν ἡμερησίων καιρῶν. Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου πρὸς ἀνατολάς, ἀνάβασις αὐτοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ μέχρι μεσημβρίας, κατὰβασις αὐτοῦ μετὰ μεσημβρίας καὶ δύσις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐσπέραν πρὸς δυσμάς. Ἡμερησιοὶ καιροί, πρωΐ, μεσημβρία, δείλη, ἐσπέρα, μεσονύκτιον. Ἡμέρα καὶ νύξ. Ὅρασι 24. Ἡμερησίον τόξον, νυκτερινὸν τόξον. Ἡμερησίος κύκλος. Ἀποτελέσματα α) κατὰ τὸν φωτισμὸν, ὅστις αὐξάνει ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς μεσημ-

βρίας, ἐλατοῦται δὲ μέχρι τῆς ἐσπέρας β) κατὰ τὴν θερμότητα. Μετροῦμεν τὴν θερμότητα τοῦ ἀέρος διὰ τοῦ θερμομέτρου. Ἡ ἐλαχίστη θερμότης ὑπάρχει ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἡ μεγίστη περὶ τὴν 2 ὥραν μ. μ. (διὰ τὸ ὅχι ἀκριβῶς τὴν μεσημβρίαν ;). Μίσσην θερμοκρασίαν λέγοντες ἐννοοῦμεν τὸ μέσον τῆς θερμότητος, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῆς θερμοκρασίας, ἣν παρατηροῦμεν εἰς ὠρισμένον χρόνον τῆς ἡμέρας π. χ. πρωΐ κατὰ τὰς 6, μετὰ μεσημβρίαν κατὰ τὴν 2αν ὥραν καὶ ἐσπέρας κατὰ τὴν 10ην ὥραν.

Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι παρατηρήσαντες κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὸ θερμομέτρον εὗρομεν 19,6°, 25,6° καὶ 19,3°, τότε ἡ μὲν θερμοκρασία θὰ εἶναι ἴση πρὸς τὸ ἄθροισμα αὐτῶν διὰ 3 ἤτοι 64,0° : 3 = 21,5°. Ὡσαύτως, ἐάν ἡ θερμοκρασία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶναι —2,6°, —2,1° καὶ —3,4°, ἡ μέση θερμοκρασία θὰ εἶναι = 8,1° : 3 = —2,7°.

Ἀσκήσεις. Παρατήρησον τὸ θερμομέτρον κατὰ τὰς ὥρας 8, 9, 10, 11, 12 καὶ 2, 3 καὶ 4 καὶ ἰδέ πότε εἶναι ἡ μεγίστη θερμότης καὶ πότε ἡ ἐλαχίστη.

§ 5.

Τὰ πέριξ τῆς πόλεως. Ὅριζων. Γένεσις τῶν ὁρῶν τοῦ ἔτους.

Αὐτὸς εἶναι ὁ πίναξ τῆς πέριξ ἡμῶν χώρας. Ποῦ εἶναι ὁ βορρᾶς, ἡ ἀνατολή, ἡ μεσημβρία, ἡ δύσις ; Ἐν τίνι κλίμακι ἐγένετο ; Ποῖον ἔμβασθον ἔχει ἡ ἀπεικονιζομένη ἐν τῷ πίνακι χώρα ; Ποῖα πράγματα δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῷ πίνακι ; Πῶς σημειοῦνται αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων καὶ τὰ ὕδατα ; Πῶς παριστάνονται, τὰ δάση ; Τίνα σημεῖα μεταχειρίζονται πρὸς δῆλωσιν τῶν σιδηροδρόμων, ἀμαξιτῶν καὶ τῶν ὁδῶν. Τίνα ἄλλα σημεῖα εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ πίνακος ; τί παριστᾶσι ταῦτα ;

Ἦδη ἄς κάμωμεν ἕνα περίπατον ἐξω τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ἀγρούς. Βλέπομεν κατὰ πρῶτον τὴν διαφορὰν τῶν ὁδῶν, ἀλλαι εἶναι ἀμαξίτοι, ἀλλαι ὄχι. Αἱ ἀμαξίτοι χρησιμεύουσιν πρὸς διάβασιν τῶν ἀμαξῶν, αἱ ἄλλαι ὄχι. Πλὴν δὲ τῶν ὁδῶν τούτων εἶναι καὶ ὁδοὶ σιδηρόστρωτοι, ἵνα ἐπ' αὐτῶν τρέχῃ ὁ σιδηρόδρομος. Αἱ ἀμαξίτοι καθιστᾶσι τὴν μετάβασιν τῶν ἀνθρώπων ὡς καὶ τὴν μετακόμισιν τῶν πραγμάτων εὐκρωτέραν, εὐκολωτάτην δὲ οἱ σιδηρόδρομοι. Ἐν τισὶ τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν βλέπομεν κατὰ σειρὰν εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπ' ἀλλήλων λιθίνας στήλας, ἐφ' ὧν ἐπιγράφεται ἀριθμὸς, ὅστις δεικνύει τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως. Δυναμέθα αὐτὰς τὰς στήλας νὰ καλέσωμεν ὁδομέτρας ἢ σταδιοδείκτας, διότι ἡ ἀπόστασις μετρεῖται ἐν σταδίοις νέοις, ὧν ἕκαστον ἔχει 1000 μέτρα.

Εἰς τὰ ἐξω τῆς πόλεως βλέπομεν τοὺς ἀγρούς.

Ἐν αὐτοῖς καλλιεργοῦνται οἱ δημητριακοὶ καρποί, (τίνες λόγου χάριν καλλιεργοῦνται εἰς τὸν τόπον τὸν ἰδικόν μας ;) καλλιεργοῦνται δένδρα ὀπωροφόρα, τίνες λόγου χάριν ; ἢ δένδρα τῆς μεταξοκομίας. Ἰπάρχουσιν ὅμως καὶ τόποι ἀκαλλιεργητοί, ἐν οἷς φύεται χόρτος, τροφή τῶν κτηνῶν. Τοιούτους τόπους καλοῦσι λειμῶνας. Καὶ ἂν μὲν οἱ λειμῶνες χρησιμεύωσι πρὸς θείρισμόν χόρτου καλοῦνται χερτοκόπια, ἂν δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ βόσκωσι τὰ κτήνη καλοῦνται νομαί. Κτήνη δὲ καλοῦνται πάντα τὰ ἡμερα τετράποδα ζῶα π. χ. ὁ ἵππος, ὁ ἡμίονος, ὁ ὄνος, ὁ βοῦς, τὸ πρόβατον, ἡ αἰξ κλπ. Ἡ διατήρησις καὶ διατροφή κτηνῶν καλεῖται κτηνοτροφία. Τίνα τὰ προϊόντα τῆς κτηνοτροφίας ; — Δάσος δὲ καλοῦμεν μεγάλην ἔκτασιν γῆς, ἐν ἣ φύονται ἄγρια δένδρα οἷον, ἐλάται, δρύες, πεύκακ κλπ. Τὰ δάση ὡς χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον πρέπει νὰ περιποιώμεθα. Τίνα προϊόντα παρέχουσι ; Τίνα δένδρα ἔχει τὸ ἡμέτερον δάσος ;

(ἀκολουθεῖ)

ANTI TOY MANNA XOLHN

Λυπούμεθα ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ὀνομαστὶ τοὺς ἀδικοῦμενους διδασκάλους, διότι φοβούμεθα μείζονα αὐτῶν καταδίωξιν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μείσι οὐδὲ κατὰ κεραίαν τὴν ἀλήθειαν τῶν πληροφοριῶν μας, ἄς ἐκθέτομεν ἐναυθᾶ, διὰ νὰ μάθῃ ἡ κοινωνία πῶς διαχειρίζονται τὰ τῆς ἐκπαίδευσως τῶν τέκνων τῆς οἱ ταχθέντες ὑπὸ τῆς πολιτείας προστάται, αὐτῆς, καὶ τὸ σπουδαιότατον, ἵνα καταδειχθῇ τί φοβερόν κακὸν ἀπεργάζονται νόμοι ἐκπαιδευτικοὶ αὐτόχρονα γελοῖοι καὶ ὀπισθοδρομικοί.

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς ἡμῶν νόμος τοῦ 1834 ἐπιβάλλει ἐκπαιδευτῶν ὑποχρεωτικὴν τουλάχιστον εἰς τὰ ἄρρενα ἀπὸ τοῦ 6 ἔτους μέχρι τοῦ 12 συμπληρωμένου. Ἄλλ' ὁ νόμος οὗτος οὐδέποτε δυστυχῶς ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν. Τὴν δὲ βλάβην τὴν προγενομένην ὡς ἐκ τῆς ἀργίας τοῦ νόμου τούτου βλέποντες τινες τῶν εὐγενῆ φρονήματα ἔχόντων δημοδιδασκάλων προσπαθοῦσιν ἐν τοῖς χωρίοις, ἐνθα ἐργάζονται, διὰ παντοίων μέσων νὰ ἐπανορθώσι πείθοντες τοὺς γονεῖς νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον καὶ κατορθοῦται νῦν ἐν πολλοῖς σχολείοις, ἐνθα πρότερον π. χ. ἦσαν 40 μαθηταί, νῦν νὰ εἶναι 60 καὶ περισσώτεροι. Βεβαίως τοιούτους διδασκάλους πᾶσα ἄλλη πατρικὴ διεύθυνσις τῆς παιδείας ἤθελε ἐπαίνεση, μάλιστα δὲ ἤθελε καὶ βράβειση αὐτούς. Ἄλλ' ἡ νῦν διεύθυνσις τῶν σχολείων ἐφαρμόζουσα τὸν νόμον, δὲ ἡ αὐτὴ σοφία ἐχορήγησεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καθ' ὃν ἀπαι-

τείται διαφόρου βαθμοῦ διδάσκαλος, ἂν οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου αὐξήθῳσι κατὰ τι, ἐκτοπίζει τοὺς διδασκάλους τούτους ἢ ἀπολύει αὐτούς, ἐν αὐξήθῳσι οἱ μαθηταὶ, διότι κατὰ τὸν σοφὸν τοῦτον νόμον τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ προχθῆ εἰς ἀνωτέρου βαθμοῦ σχολεῖον, ἔχον ἀνάγκην καὶ διδασκάλου ἀνωτέρου βαθμοῦ. Τὸ τοιοῦτο συνέβη εἰς πολλοὺς διδασκάλους, οὓς ἡ πατρικὴ διεύθυνσις τῶν σχολείων διδάσκει διὰ τῆς ἀπολύσεως καὶ τῆς πείνης τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ εἶναι πολὺ ζηλωταὶ τοῦ ἔργου των. Καὶ θὰ ἐβλέπομεν πολὺ συχνοτέρως ἀπολύσεις ἢ μεταθέσεις διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἂν οἱ διδάσκαλοι δὲν κατέφουγον εἰς τοὺς βουλευτάς, παρακαλοῦντες νὰ κοιμηθῆ ὑπὲρ αὐτῶν ὁ νόμος τοῦ Παπαμάρκου. Καὶ ἔμως ὑπάρχουσιν ἀκόμη πολιτευόμενοι, φρονῶντες ἢ ὑπεκρινόμενοι ὅτι τὰ πάντα ἐν τῇ δημοτικῇ ἐκπαιδεύσει παρ' ἡμῖν βαίνοσι καλῶς, ὑπάρχουσιν δὲ καὶ ὑπουργοί, εἰς οὓς αἱ πλάνας αἱ παντοῖαι καὶ ἡ σύγχυσις τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν ποιοῦσιν αὐτοῖς οὐδεμίαν αἰσθησιν καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ φιλοδωρῶσι τὰ σχολεῖα μὲ νομοθετήματα καὶ κανονισμοὺς καὶ προγράμματα ἀναλυτικὰ ἄξια νὰ ῥιφθῶσιν ἀμέσως εἰς τὰς Ἀποθέτας τοῦ Ταιγιέτου, ὡς πάλαι ἐρρίπτοντο τὰ ἀνάπηρα καὶ ἀσθενικὰ βρέφη τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐὰν ὁ νῦν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εὐηρηστέϊτο, πρὶν κυρῶσθαι τὰ μέτρα τοῦ διευθυντοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων, διὰ τῆς υπογράφῃς αὐτοῦ καὶ τοῦ βασιλέως, νὰ ὑπέβαλλε ταῦτα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν παρ' ἡμῖν ἐμπειρῶν ἀνδρῶν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, τότε θὰ ἐπιείθετο, ὡς ἐπιείθετο καὶ ὁ προκατόχος αὐτοῦ, νὰ μὴ μεταβάλλῃ εὐκόλως τὴν καθεστῶσαν νομοθεσίαν τῶν σχολείων ὑπὸ τοὺς ὑπάρχοντας μάλιστα ὄρους, διότι πάντως ἀνάμειναι τὰ σχολεῖα ἢ σύγχυσις καὶ ἢ ἀκαταστασία.

ΤΟ ΕΚΔΟΘΕΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΚΑΙ Η ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑ

Ἀναγνώσαντες τὸ Β. Διάταγμα τὸ καθορίζον τὴν διδασκτέαν ὕλην ἐν τοῖς δημοτ. σχολείοις νομίζομεν καθήκον νὰ εἴπωμεν τὴν γνώμην ἡμῶν ἐνταῦθα περὶ μόνης τῆς καλλιγραφίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ παρατηροῦμεν τὰς ἐξῆς ἐλλείψεις.

Ἀποκλείονται ἐκ τῆς Γ' καὶ Δ' τάξεως τὰ συνήθη μικρότερα μεγέθη, τὰ λεγόμενα ψιλὰ, προσέτι ἐκ τῆς Β' καὶ τὰ κεφαλαῖα καὶ τὰ ψηφία. Διέπει, φαίνεται, τὸ πρόγραμμα τὸ παλαιὸν σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἕκαστον μέρος ἐδιδάσχετο τελείως καὶ ἀκολούθως τὸ ἐπόμενον ἦτοι τὰ μικρὰ ἐν τῇ Β' τάξει, τὰ κεφαλαῖα ἐν τῇ Γ' καὶ τὰ λεγόμενα ψιλὰ ἐν τῇ Δ' καὶ οὕτω τὸ μάθημα τοῦτο οὐδαμῶς ὑποβοη-

θεῖ εἰς τὰς λοιπὰς γραφικὰς ἐργασίας τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν χρῆσιν τῶν ἀποκλειομένων αὐτοῖς γραμμάτων π. χ. οἱ τῆς Β' τάξεως μὲ ποῖον σχῆμα δεῖν νὰ γράψωσι τὰ κεφαλαῖα; Καὶ ἡ καλλιγραφία μὴ συσχετιζομένη πρὸς τὰς λοιπὰς γραφικὰς ἐργασίας ἀλλὰ μεμονωμένη οὕσα διδάσκεται οὐχὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τὴν κοινῆς γραφῆς ἀλλὰ διὰ μόνον τὴν καλλιγραφίαν. Τὸ πεπλανημένον, πεπαλαιωμένον λοιπὸν τοῦτο σύστημα διέλυσε ἡ νέα λογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ μέθοδος καὶ διεφώτισεν ἐν πασι τοῖς μαθημασι τὴν λογικὴν καὶ ὁμαλωτέραν ἑθὸν καὶ, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις μαθήμασι, οἷον τῇ Ἀριθμητικῇ, Ἱστορίᾳ, Φυσικῇ κλπ. ἰσχύει τὸ λεγόμενον κυκλικὸν περιοδικὸν πρόγραμμα, οὕτω καὶ ἐν τῇ καλλιγραφίᾳ δύναται καὶ πρέπει νὰ διδάσκωνται ἐν τῇ Β' τάξει (μετὰ τὴν διδασκαλίαν δηλ. τοῦ Ἀλφαβηταρίου) ἅπαντα τὰ μέρη τῆς καλλιγραφίας περιοδικῶς πολλακίς ἐπαναλαμβάνανομένης, ὡς καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέροις τάξεσι καὶ πρὸς τοῦτο ἡ καλλιγραφία δεῖν νὰ μὴ εἶναι ἐκτεταμένη ἀλλὰ σύντομος. Οὕτω δὲ οἱ μαθηταὶ γνωρίζοντες τὸν τύπον πάντων τῶν γραμμάτων καὶ ψηφίων ἐφαρμόζουσι ταῦτα εἰς ὅλας τὰς γραφικὰς ἐργασίας βελτιοῦντες οὕτω τὴν κοινὴν γραφὴν των.

Ἡ παιδαγωγικὴ ἀρχή, καθ' ἣν χωροῦμεν ἐκ τῶν ἀπλουστέρων καὶ εὐκολωτέρων εἰς τὰ συνθετώτερα καὶ δυσκολώτερα ἐν πολλοῖς παραβαίνεται καὶ δὴ

1) Ἀναμιγνύονται τὰ ἐπίστιχα, ὑπόστιχα καὶ ὑπερστίχα· τὰ δὲ ἔχοντα μέγεθος τὸ ἡμισυ μικρότερον τῶν λοιπῶν ἐπίστιχα, ὄντα ἅπαντα εὐκολώτερα, δὲν προτάσσονται καὶ τὸ σπουδαιότερον προκειμένου περὶ μαθητῶν τοῦ δημοτ. σχολείου (ἄτε ἀρχαρίων) διὰ τῆς ἀναμιξεως ταύτης ἐπιέρχεται σύγχυσις τοῦ μεγέθους τῶν γραμμάτων, ἣν παρατηροῦμεν συχνότατα καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων γράφοντας π. χ. σχολεῖον (ὅλα μὲ τὸ αὐτὸ μέγεθος), δημητριος (κεφαλαῖα ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως). Τὴν δὲ σύγχυσιν ταύτην ἀποφεύγομεν διὰ τῆς κενωρισμένης διδασκαλίας τῶν ἐπίστιχων, ὑπόστιχων καὶ ὑπερστίχων κλπ.

2) Τὰ κεφαλαῖα Ο, Υ, Ε, Ω, ὄντα εὐκολώτερα τῶν λοιπῶν ὡς ὁμοιάζοντα τοῖς γνωστοῖς μικροῖς γράμμασι ο υ ε ω δὲν προτάσσονται ὡσαύτως καὶ ἕτερα κεφαλαῖα καὶ μικρὰ οὐκ ὀλίγα εὐκολώτερα ἐπιτάσσονται ἄλλων δυσκολωτέρων.

Αὗται εἶναι αἱ κυριώτεραι ἐλλείψεις, ἃς ἐθεώρησα καλὸν νὰ θέσω ἐνταῦθα, ὅπως τὰς πολλὰς ἄλλας δυσκολίας τῆς γλώσσης μας ἐλαττωῖ ἢ καλλιτέρα διδασκαλία τῆς γραφῆς.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑΝΗΣ